

Helsingin Sanomien Lasten tiedekysymykset -palsta

”**Osaako etana** peruuttaa? Kysymyksen vastannut tutkijakin sanoi, että vaikka hän on koko elämänsä tutkinut etanoita, hän ei ollut koskaan tullut ajatelleeksi asiaa”, sanoo toimittaja ja kirjailija Touko Kauppinen.

Suomalainen Tiedeakatemia myönsi vuonna 2021 ensimmäistä kertaa Pro Scientia – Tieteen puolesta -kunniamaininnan. Sen sai Helsingin Sanomien Lasten tiedekysymykset -palsta, jossa lapset kysyvät tieteen ammattilaisilta kaikkea maan ja taivaan väliltä. Palstaa pitävät Kauppinen ja Helsingin Sanomien tiedetoimittaja Juha Merimaa.

”Otamme kunniamaininnan nöyrinä vastaan ja on kiva, että palstaa arvostetaan. Kunnia kuuluu tietysti ennen muuta asiantuntijoille – me Toukon kanssa välitämme kysymykset ja he vastaavat. Palstan idean keksi vuonna 2012 silloinen HS:n tiedetoimituksen esimies Tuomas Kaseva. Alun perin palstalla oli aikuisten tiedekysymyksiä, mutta kun sanomalehti-
viikolla kokeiltiin lasten kysymyksiä, suo-

sio oli niin suuri, että sille tielle jäätiin”, sanoo Merimaa.

Lasten kysymykset tuottavat riemua paitsi lukijoille ja vastaajille, myös palstan toimittajille.

”Oliko maailman ensimmäinen päivä maanantai? Kysymys on järjetön mutta taval-
laan ihan ymmärrettävä”, Merimaa nauraa.

Kysymyksiä ei keksitä toimituksessa, vaan ne tulevat kaikki oikeasti lapsilta. Koska kysymyksistä on runsaudenpula, hyviä jää koko ajan käyttämättä.

Merimaan mukaan eniten työtä vaatii sopivan vastaajan löytäminen ja vastausten editoiminen. Se, joka tietää asiasta eniten, ei välttämättä ole se, joka osaa muotoilla vastauksen kaikkein ymmärrettävimmän.

”Kun vastauksen pitäisi olla yhtä aikaa tiivis, tarkka ja lapsen ymmärrettävissä, yhdistelmä ei aina ole ihan yksinkertainen. Kerran kysyttiin, voiko norsu puhalttaa niin kovaa, että se siirtäisi oravaa. Kyllähän me oravan painon tiedämme, mutta meillä ei ole mittaustietoa siitä, millä paineella norsu pystyy ilmaa puhaltamaan.”

”Oliko maailman ensimmäinen päivä maanantai?”

Miksi aikuiset eivät yleensä hymyile?

Malla Suominen, 5

EMME itse asiassa tiedä varmasti, hymyilevätkö aikuiset vähemmän kuin lapset. On kuitenkin syytä uskoa, että näin on.

Lasten tiedepalstalla vastaukset pitää saada puristettua hyvin tiiviisti noin tuhatteen merkkiin. Kauppiselle viestin tiivistäminen ei ole ongelma, vaikka hän tekee muuten hidasta journalismia ja tieto- ja kaunokirjallisuutta.

”Olennaista on, että mennään asioiden ytimeen ja selvitetään, mikä oikeasti pitää paikkansa. Vaikka asiantuntijat ovat kiireisiä, he todella mielellään ottavat näitä lasten haasteita vastaan – ehkä siksi, että siinä pääsee miettimään omia tutkimusaiheita uudesta näkökulmasta”, Kauppinen sanoo.

Filosofiaan liittyvät kysymykset ovat hänen mielestään usein pysäyttäviä. Lapsi voi lähestyä ihan perusasioitakin uudesta kulmasta.

”Jokin nytkähtää ja sitä jää miettimään, että mitä tässä itse asiassa kysytään. Sellainen kysymys oli esimerkiksi ’milloin me olemme perillä’. Sitä piti miettiä jotenkin konkreettisesti ja abstraktisti samaan aikaan. Lasten kysymykset ovat usein luovia. Tai sitten ne ovat sellaisia peruskysymyksiä, jota ei ehkä älyä pohtia, kun on kaikkea muuta mietittävää. Aikuisissakin asuu lapsi, joka pääsee palstalla ihmettelemään asioita, ja ihmettely on ihmiselle olennaista”, Kauppinen sanoo.

On kysymyksiä, jotka sekä ilahduttavat että liikuttavat.

”Minua liikutti, kun ensin kysyttiin että ’miksi voimat katoavat silloin kun ihminen

nauraa tosi paljon' ja sitä seurasi lause 'sil-
loin ei koskaan voi avata tiukasti kiinni ole-
via kansia purkeista'. Se jälkilause konteks-
toi kysymyksen mielenkiintoisella tavalla",
Kauppinen muistelee.

Hienoa on hänen mielestään myös
palaute, jota tulee paljon niin lapsilta kuin
aikuisiltakin. Selvästi suomalaiset ovat
ottaneet palstan omakseen.

"Minusta palstassa yhdistyvät luovuus
ja tieto. Tässä mennään pää edellä suoraan
asioihin, esitetään kysymys ja ruvetaan
purkamaan sitä. Kun kysymystä pääsee
pyörittelemään asiantuntijan kanssa, avau-
tuu aika laaja tiedon kenttä. Se yksi pieni

kysymys voikin loppujen lopuksi olla tosi
iso", Kauppinen sanoo.

Merimaa muistuttaa, että tieteellinen
tutkimus on yliopistojen perustehtävä ja
että sitä tehdään ihmiskunnan parhaaksi.
Siksi siitä pitää myös voida kertoa ihmi-
sille. Vaikka hauskasti.

"Olen tietysti tiedetoimittaja ja olisi
ehkä hassua muuta sanoakaan, mutta kyllä
tieteen yleistajuistamisella on mielestäni
ihan suunnaton merkitys. Ja silloin kun
toimittajan työ on hauskaa, se on maail-
man paras työ, ja tämä jos mikä on kyllä
hauskaa toimittamista. Siitä ei ole epäily-
täkään", Merimaa sanoo.

Kuva: Helsingin Sanomat